

вим становищем початком відкриття проваджень є матеріали ревізій чи безпосереднього свідчення самих працівників підприємств про вчинення зазначених злочинів.

Нерідко, відбувається зростання економічних злочинів з насильницькими, що вчинюються з вогнепальною зброєю, вибуховими пристроями. Мається на увазі випадки, коли так звані «білокомірцеві» злочинці звертаються за допомогою до кримінальних авторитетів з метою отримання захисту від впливових у кримінальному світі осіб, що мають можливість застосовувати зброю, вибухові пристрої. Останні можуть залякувати можливих свідків або знищувати самі докази економічних злочинів, що значно ускладнює процес розслідування злочинів за вказаною категорією кримінальних проваджень.

Як підсумок, необхідно зазначити, що якісно зафіксована інформація в наступному дозволить правоохоронцям вдало побудувати версії про можливу причетність до злочинів конкретних осіб, також від якості проведення огляду можливого місця вчинення зазначеної категорії злочинів, залежить успіх їх подальшого досудового розслідування. Необхідно пам'ятати про своєчасність та законність проведення тих чи інших слідчих (розшукових) дій аби не допустити порушення вимог кримінального процесуального законодавства.

1. Розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва [Текст] : метод. рек. / [А. П. Запотоцький, А. А. Вознюк, С. В. Кучменко]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 78 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7492/1/145.pdf>;

2. Кулик С.С., Кулик М.Й. Проведення огляду (при розслідуванні привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем) URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/Ms_2015_5\(2\)_12%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Ms_2015_5(2)_12%20(2).pdf).

Захаров Юрій

Курсант ПД-831

Науковий керівник: д.ю.н., доц. Шаблистий В.В.

ВІДМІННІСТЬ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ЗЛОЧИНУ ВІД СПІВУЧАСТІ

Причетність у кримінальному праві України також історично відокремилася від інституту співучасті у злочині. Свого часу особи, причетні до вчинення злочину, а також, винні в потуранні іншому посягання, розцінювалися як співучасники. Ціла низка німецьких криміналістів, наприклад, Борст, Клейн, Тітман, Клейншорд, А. Фейєрбах вважали осіб, причетних до вчинення злочину, співучасниками. У німецькому кримінальному праві прихильники визнання причетності видом співучасті класифікували усіх співучасників на винуватців, пособників та причетних до

злочину [1, с. 7-8].

Вперше термін причетність був вжитий у декреті Ради народних комісарів РРСФР від 8 травня 1918 року «Про хабарництво». Згідно з п. 2 даного нормативного акту причетні до давання хабара службовці піддаються такому ж покаранню як і безпосередні винуватці. Другим нормативним актом, що передбачав відповідальність за причетність до злочинів, був Декрет Раднаркому від 22 червня 1918 року «Про спекуляцію». Стаття 2 цього Декрету проголошувала: «Підбурювачі, пособники і причетні до названих вище діянь особи караються нарівні з головним винуватцем». Аналогічні норми містилися й у низці інших нормативних актів. Отже, поняття причетності почало вживатися законодавцем безпосередньо у нормативних актах і повністю ототожнювалося із співучастю у злочині. Дещо конкретизовано були викладені норми про причетність у Керівних началах з кримінального права РРСФР 1919 року. Відповідно до ст. 24 цього нормативного акту «пособниками є ті, хто, не приймаючи безпосередньої участі у виконанні злочинного діяння, сприяє його виконанню словом або ділом, порадами, вказівками, усуненням перешкод, прихованням злочинця або слідів злочину, або потуранням, тобто не перешкоджанням вчиненню злочину [1, с. 7-9].

У радянський період розвитку кримінального права, частиною якого на той час було й кримінальне право нашої країни, характеризується виокремленням інституту причетності від співучасті й розгляду його, як у теорії, так і на нормативному рівні, як самостійного кримінально-правового поняття.

У 19-го ст. німецькі й російські криміналісти, не визнавала причетність співучастю, але надавала діяльності причетної особи статус злочину, додаткового до основного посягання, визнаючи за причетністю акцесорний характер злочинної діяльності. Діяння, що являє собою причетність, розглядалося не самостійно, а тільки у взаємозв'язку з основним злочином, до якого воно і є причетним. А. І. Бушуєв висловив думку, що нова теорія, не визнаючи причетність співучастю, розцінює даний інститут як самостійну форму співвинуватості, додатковою винністю [2, с. 7]. При цьому вчений використовував аналогічні погляди деяких німецьких науковців, зокрема Бауера, Зандера, а також дореволюційного російського криміналіста О. С. Жиряєва. Останній вважав, що при спільній злочинній діяльності декількох злочинців може бути присутня співучасть і причетність. В обґрунтування своїх поглядів О. С. Жиряєв вказував, що особи, причетні до іншого злочину, завжди віддаються до суду спільно з особами, винними в основному (первинному) посяганні, а караність осіб, винних у причетності завжди залежить від караності основних злочинців (осіб, винних в основному посяганні) [3, с. 275].

Сама поява такої оригінальної кримінально-правової доктрини обумовлена розвитком вчення про співучасть, а подібне визначення природи

причетності дуже наближене до співучасті. Очевидним недоліком такого підходу для визначення місця причетності у кримінальному праві було визнання спільної вини співучасників і осіб, причетних до посягання. Крім цього, з позицій причетності як додаткового, а не самостійного злочину важко пояснити кваліфікацію окремих видів причетності як самодостатніх кримінальних деліктів. Звертає на себе увагу й змішування згаданими вище науковцями у науці кримінального права матеріальних (поняття і місце причетності у кримінальному праві) й процесуальних (спільний розгляд проваджень за основним злочином і причетним діянням) інститутів. Принцип спільної вини невідомий вітчизняному кримінальному законодавству і суперечить іншій його zasadі: принципу індивідуальної відповідальності [4, с. 8].

Співучасті і причетності притаманні спільні ознаки. Зближує їх вже сам факт, що лише на певному етапі розвитку кримінального права саме з співучасті, а не з іншого інституту Загальної частини кримінального права була відокремлена причетність. Важливою спільною ознакою і причетності, і співучасті є форми, у яких можливе вчинення кожної з них. Загальновизнано у науці кримінального права, що діяльність окремих співучасників можлива як у формі активних дій, так і бездіяльності. Дане положення стосується і причетності. Після декриміналізації недонесення, причетність також може проявлятися у формі дій, а один з її видів – потурання – може бути вчиненим шляхом бездіяльності. Другою важливою спільною рисою цих інститутів є обов'язкова участь двох суб'єктів злочину. Відповідно до ст. 26 КК України співучастю є умисна спільна участь двох або більше суб'єктів у вчиненні умисного злочину. Стосовно співучасті важливо, щоб кожен з співучасників був наділений усіма ознаками суб'єкту злочину [3, с. 275].

Поняття причетності звичайно досліджують в зв'язку з характеристикою співучасті у злочині. Це обумовлено наявністю певних суміжних ознак. Насамперед – це участь кількох суб'єктів злочину. Якщо причетність має місце тоді, коли є предикатний злочин, вчинений іншою особою і самостійна злочинна діяльність, то це означає, що при причетності слід давати оцінку діяльності кількох суб'єктів. Існує і певний суб'єктивний зв'язок між такими суб'єктами, як співучасть, так і причетність можливі лише щодо умисних злочинів. Поряд зі спільними ознаками співучасті і причетності, мають місце і розбіжності між цими правовими інститутами. Для наочності їх можна відобразити у формі таблиці (Табл. Відмінність між співучастю у злочині та причетністю до злочину).

Тобто, критеріями відмежування причетності до злочину від співучасті у злочині є:

1) на відміну від співучасті у злочині, при причетності до злочину відсутня спільність умислу виконавця основного (попереднього) злочину та причетної особи;

2) для виконавця основного (попереднього) злочину та причетної до

нього особи характерною є відсутність спільного передбачення наслідків злочинного діяння та бажання їх настання;

3) виконавець основного (попереднього) злочину не пов'язаний із причетною особою прагненням досягти спільної кінцевої мети;

4) причетна до злочину особа не бере особистої участі у вчиненні основного (попереднього) злочину;

5) у порівнянні із співучастю, причетності до злочину не притаманна єдність ознак об'єктивної сторони діяння;

б) виконавець основного (попереднього) злочину та причетна до нього особа не об'єднують зусиль та не вчиняють сумісних активних дій, спрямованих на досягнення спільного злочинного наслідку;

7) часовий критерій розмежування відіграє роль при встановленні особливостей початкового моменту причетного діяння, який завжди не співпадає з початком виконання співучасті чи її формування [4, с. 9].

Отже, причетність як інститут кримінального права до певного часу розвивалася в межах вчення про співучасть у злочині. Співучасть передбачає спільну умисну участь двох і більше суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину, а у разі причетності основне (первинне) посягання вчиняється одним суб'єктом злочину, а причетне до нього діяння – іншим суб'єктом. Ці два суб'єкти не можуть збігатися в одній особі. Суспільно-небезпечна діяльність співучасників перебуває у причинному зв'язку із спільним для усіх них злочинним результатом. Такий зв'язок відсутній у причетності за винятком злочинного потурання. Також причетність перебуває у причинному зв'язку з суспільно небезпечними наслідками основного посягання, якщо вона вчинена після початку первинного діяння, однак до його завершення. Насамперед це стосується продовжуваних злочинів і злочинів з так званим матеріальних складом, коли настання суспільно небезпечних наслідків після вчинення діяння відстрочене у часі.

1. Пілявська Л. М. Заздалегідь обіцяне недонесення про злочин як вид причетності до злочину. Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 3. 340 с.

2. Бушуев И. А. Ответственность за укрывательство преступлений и доноительство / И. А. Бушуев. Москва : Юридическая литература, 1965. 322 с.

3. Солдатенко А. А. Відмежування причетності до злочину від співучасті / А. А. Солдатенко // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 4. – С. 273-277.

4. Абакіна-Пілявська Л. М. Інститут причетності до злочину в кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Л. М. Абакіна-Пілявська; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2014. 20 с.